

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΑΝΝΑ ΣΑΪΤΗ
ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2008
«ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΟΑΕΔ»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

1.1 Έννοια και σπουδαιότητα του ελέγχου

Το έργο ενός διοικητικού στελέχους συνίσταται: στο σχεδιασμό-προγραμματισμό, στη λήψη αποφάσεων, στην οργάνωση, στη διεύθυνση-ηγεσία και στον έλεγχο. Από την κατάσταση αυτή των παραπάνω εννοιών γίνεται φανερό ότι ο έλεγχος αποτελεί την πέμπτη και τελευταία λειτουργία της διοίκησης και λαμβάνει χώρα μετά την ολοκλήρωση των άλλων διοικητικών λειτουργιών. Στην πράξη, όμως, ο έλεγχος συνδέεται περισσότερο με το σχεδιασμό-προγραμματισμό, επειδή: *πρώτο*, ο σχεδιασμός-προγραμματισμός καθιερώνει τους στόχους και τις μεθόδους για την επίτευξή τους, ενώ ο έλεγχος ερευνά το σημείο μέχρι το οποίο πραγματοποιήθηκαν οι στόχοι αυτοί και *δεύτερο*, ο έλεγχος βοηθά, μέσω του συστήματος επαναπληροφόρησης (feedback), τη διοίκηση του οργανισμού για τη λήψη νέων αποφάσεων και την κατάρτιση νέων σχεδίων-προγραμμάτων με σκοπό την παραπέρα βελτίωση της αποδοτικότητάς του.

Σκοπός της λειτουργίας αυτής είναι:

- να διαπιστώσει πότε και γιατί σημειώθηκε απόκλιση από τα προγραμματισθέντα,
- να φροντίσει για τη διόρθωση των αποκλίσεων, και
- να λάβει τέτοια μέτρα, ώστε να μην επαναληφθεί στο μέλλον παρόμοια απόκλιση.

Προκειμένου, όμως, να είναι επιτυχημένη η εφαρμογή του ελέγχου, πρέπει να υπάρχει: *πρώτο*, σχέδιο-πρόγραμμα, και *δεύτερο*, οργανωτική δομή. Αλλά τι είναι αυτό που κάνει απαραίτητη τη λειτουργία του ελέγχου μέσα σε μια τυπική οργάνωση;

Υπάρχει η άποψη βάσει της οποίας η αναγκαιότητα του ελέγχου πηγάζει από τους εξής λόγους:

- τον καθορισμό των αντικειμενικών σκοπών και των τρόπων επίτευξής τους,
- το γεγονός ότι τα άτομα μιας οργάνωσης έχουν αντιλήψεις, ανάγκες και διαθέσεις που δε συμβαδίζουν πάντοτε με τους στόχους και τις επιδιώξεις της οργάνωσης,
- τον εντοπισμό των δυσλειτουργιών,
- την πολυπλοκότητα του οργανισμού, και
- τη μέτρηση και αξιολόγηση του αποτελέσματος που είναι βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία αισθήματος επιτυχίας στα ικανά άτομα του οργανισμού.

1.2 Η διαδικασία του ελέγχου

Η διαδικασία του ελέγχου ακολουθεί τη λογική του σχεδιασμού-προγραμματισμού και αποτελείται από τέσσερα στάδια:

- Τον καθορισμό πρότυπων απόδοσης.
- Τη μέτρηση της απόδοσης.
- Τη σύγκριση της απόδοσης με τα πρότυπα.
- Τη διόρθωση αποκλίσεων.

Με την ολοκλήρωση των διορθωτικών ενεργειών βλέπουμε ότι η λειτουργία του ελέγχου επανασυνδέεται με αυτή του σχεδιασμού-προγραμματισμού.

1.3 Είδη ελέγχου

Στη γενική διοικητική θεωρία έχουν αναπτυχθεί διάφοροι τύποι ελέγχου. Με κριτήριο τη χρονική στιγμή, κατά την οποία ένας έλεγχος εφαρμόζεται σε σχέση με το αποτέλεσμα, διακρίνουμε τρία είδη ελέγχου:

- Τον προληπτικό έλεγχο
- Τον παράλληλο (ή ταυτόχρονο) έλεγχο
- Τον κατασταλτικό (ή μεταγενέστερο) έλεγχο

Ανάλογα με τους παράγοντες που διενεργούν τον έλεγχο, αν δηλαδή αυτός διενεργείται από άτομα του εσωτερικού ή εξωτερικού περιβάλλοντος του οργανισμού, διακρίνουμε δύο είδη ελέγχου: τον εσωτερικό και τον εξωτερικό έλεγχο, αντίστοιχα. Ο έλεγχος (ή αξιολόγηση), για παράδειγμα, του εκπαιδευτικού έργου της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση (ν. 2527/1997, άρθρο 8).

1.4 Χαρακτηριστικά αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου

Ένα σύστημα ελέγχου για να είναι αποτελεσματικό και να εκπληρώνει το βασικό του σκοπό, πρέπει:

- Να είναι κατανοητό από όλα τα μέλη του οργανισμού που συμμετέχουν σε αυτό.
- Να εστιάζεται στα κρίσιμα και σημαντικά σημεία της λειτουργίας και των αποτελεσμάτων του οργανισμού.
- Να είναι ευέλικτο.
- Να είναι οικονομικό.
- Να είναι αντικειμενικό, και
- Να είναι αποδεκτό από όσους εφαρμόζεται.

1.5 Ανθρώπινη αντίδραση κατά του ελέγχου

Η αντίδραση αυτή μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους λόγους, όπως:

- Στην κακή εφαρμογή του συστήματος ελέγχου.
- Στην υπόθεση ότι εφόσον αντικείμενο ελέγχου είναι ο αξιολογούμενος ως άτομο και η απόδοσή του, τότε κάθε έλεγχος περιορίζει την ατομική ελευθερία.
- Στον καθορισμό προτύπων απόδοσης χωρίς τη συμμετοχή των εργαζομένων.
- Στο γεγονός ότι ένα σύστημα ελέγχου δημιουργεί υπευθυνότητα και τα άτομα που δεν ανταποκρίνονται καλά στα καθήκοντά τους δε θέλουν τον έλεγχο και, τέλος,
- Στον τρόπο μέτρησης και αξιολόγησης της απόδοσης των ανθρώπων.

Βέβαια, η άσκηση του ελέγχου δεν προσκρούει πάντα στην αντίδραση των εργαζομένων. Αυτό συμβαίνει, όταν η διοίκηση του οργανισμού έχει την ικανότητα να ενημερώνει και να πείθει τα άτομα για τη σημασία του ελέγχου και τη χρήση αυτού ως μέσου διόρθωσης του αποτελέσματος της εργασίας και όχι ως μέσου καταναγκασμού και τιμωρίας. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται συνήθως προς την κατεύθυνση αυτή είναι οι εξής:

- η συμμετοχή των εργαζομένων στον καθορισμό προτύπων απόδοσης καθώς και στη μέτρηση-εκτίμηση των πραγματικών αποτελεσμάτων,
- η σωστή και έγκαιρη ενημέρωση των εργαζομένων,
- η από κοινού (διοικούντων και διοικούμενων) εξέταση της κατάστασης του οργανισμού και διόρθωσης των λαθών στην εκτέλεση του έργου.

1.6 Έλεγχος στο χώρο της εκπαίδευσης

Το σύστημα διοίκησης της εκπαίδευσης, διαιρείται σε τέσσερα επίπεδα:

- το εθνικό επίπεδο,
- το περιφερειακό επίπεδο,
- το νομαρχιακό επίπεδο, και
- το επίπεδο σχολικής μονάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

2.1 Έννοια και σπουδαιότητα της εκπαιδευτικής αξιολόγησης

Η "αξιολόγηση" μπορεί να οριστεί ως μια διαδικασία μέσα από την οποία η ιεραρχία της εκπαίδευσης λαμβάνει τις απαραίτητες πληροφορίες που θα τη βοηθήσουν στη λήψη αποφάσεων σχετικά με το έργο που επιτελείται στις εκπαιδευτικές μονάδες.

Γιατί όμως αξιολόγηση; Η αποτίμηση και αξιολόγηση του έργου της σχολικής μονάδας είναι σημαντική, γιατί μέσω αυτής ενημερώνονται όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί, πολιτεία, αγορά εργασίας) για την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών και τους υποδεικνύει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν και τις διαδικασίες, τις οποίες είναι αναγκαίο να ακολουθήσουν προκειμένου να επιτευχθεί η ποιοτική βελτίωση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος. Επιπλέον, η εκπαιδευτική αξιολόγηση αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

2.2 Τι είναι "σύστημα"

Ο όρος *σύστημα* είναι γενική έννοια που παρουσιάζεται σε όλες τις εκφράσεις της πραγματικής ζωής. Εντούτοις, κάθε διατύπωση ορισμού δίνει έμφαση τουλάχιστον σε δύο βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας του συστήματος: την αλληλοσχέτιση των στοιχείων που το απαρτίζουν και την ύπαρξη αντικειμενικού σκοπού.

Το σχολείο, όπως και κάθε κοινωνική οργάνωση, είναι *ανοικτό σύστημα*¹ γιατί υπάρχει και λειτουργεί μέσα σε ένα ευρύτερο *περιβάλλον*², το οποίο επηρεάζει και επηρεάζεται από αυτό.

¹ Ένα σύστημα μπορεί να είναι ανοικτό ή κλειστό. Το ανοικτό σύστημα βρίσκεται σε άμεση επαφή με το περιβάλλον του, διαθέτει μηχανισμό ελέγχου της φύσης και της ποσότητας των εισροών και των εκροών. Αντίθετα, κλειστό είναι εκείνο το σύστημα που δε βρίσκεται σε αλληλεπίδραση με το περιβάλλον του.

² Περιβάλλον είναι το σύνολο εκείνο των στοιχείων και των σχέσεων που ενεργούν πάνω στο σύστημα χωρίς να ανήκουν σε αυτό, δηλαδή το σύστημα. Η διάκριση του περιβάλλοντος σε εσωτερικό και εξωτερικό εξαρτάται από τον τρόπο που κάθε φορά ορίζουμε το συγκεκριμένο σύστημα.

Μερικά από τα βασικά γνωρίσματα ενός ανοικτού κοινωνικού συστήματος είναι:

- Οι εισροές.
- Η επεξεργασία ή ο μετασχηματισμός των εισροών από το εξωτερικό περιβάλλον σε προϊόν ή υπηρεσία.
- Οι εκροές.
- Η ανατροφοδότηση (feedback).
- Τα όρια.

Συμπεραίνουμε ότι: *πρώτο*, ένα κοινωνικό σύστημα, άρα και το σχολείο, αποτελείται από έναν αριθμό στοιχείων (υποσυστημάτων), που όλα τους είναι αλληλεξαρτώμενα και αλληλοσυνδεδεμένα, *δεύτερο* οι σχέσεις των μελών της σχολικής κοινότητας διέπονται από δομημένες δράσεις, οι οποίες ακολουθούν τα πρότυπα δράσης του εκπαιδευτικού συστήματος και ταυτόχρονα επηρεάζονται από τις σχέσεις με τη σχολική μονάδα και *τρίτο* το σχολείο ως ανοικτό σύστημα έχει πολλαπλότητα σκοπών, λειτουργιών και στόχων, μερικοί από τους οποίους έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους.

2.3 Μορφές αξιολόγησης

Η αξιολόγηση μπορεί να διακριθεί σε δύο κυρίως κατηγορίες:

→ στην *αξιολόγηση των εκπαιδευτικών*, και

→ στην *αξιολόγηση όλων των παραγόντων της εκπαίδευσης*.

Περαιτέρω, η αξιολόγηση της εκπαίδευσης διακρίνεται σε δυο γενικούς τύπους ανάλογα με τη θέση του φορέα που εκτελεί την αξιολόγηση σε σχέση με τη σχολική μονάδα: την εξωτερική αξιολόγηση και την εσωτερική αξιολόγηση. Ειδικότερα:

Εξωτερική αξιολόγηση

Η εξωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται από φορείς που τοποθετούνται εκτός σχολείου και ανήκουν σε ανώτερες βαθμίδες της διοίκησης. Μερικές μορφές είναι η επιθεώρηση, η παρακολούθηση του εκπαιδευτικού συστήματος, οι εντοπισμένες μελέτες αξιολόγησης, και διακρίνεται:

- ▶ στην *επιθεώρηση*,
- ▶ στην *παρακολούθηση του εκπαιδευτικού συστήματος*,
- ▶ στις *εντοπισμένες Μελέτες Αξιολόγησης*.

Εσωτερική αξιολόγηση

Η εσωτερική αξιολόγηση συνδέεται με την αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος της σχολικής μονάδας και πραγματοποιείται από τους ίδιους τους παράγοντες της σχολικής μονάδας. Διακρίνεται στις εξής μορφές:

- ▶ την *Ιεραρχική εσωτερική αξιολόγηση*.
- ▶ τη *Συλλογική εσωτερική αξιολόγηση ή αυτοαξιολόγηση*.

2.5 Σκοποί της αξιολόγησης

Σκοπός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου είναι, βάσει του άρθρου 4 του ν. 2986/ 2002, η βελτίωση και η ποιοτική αναβάθμιση όλων των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου επιδιώκεται η συνεχής βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής μέσα στην τάξη, καθώς και:

- η ποιοτική ανάπτυξη της σχολικής ζωής,

- η επιτάχυνση της υλοποίησης του εκπαιδευτικού προγράμματος,
- η άμβλυνση των ανισοτήτων λειτουργίας μεταξύ των διαφόρων σχολικών μονάδων,
- η μείωση της γραφειοκρατικής διαδικασίας,
- η ταχύτερη μετάδοση πληροφοριών,
- η αρτιότερη διοίκηση και λειτουργία των σχολικών μονάδων,
- η επισήμανση των αδυναμιών του εκπαιδευτικού συστήματος,
- η αποτίμηση των προσπαθειών, και
- η κινητοποίηση όλων των παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας για τη βελτίωση του συνολικού εκπαιδευτικού αποτελέσματος.

Από την άλλη πλευρά, σκοπός της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, βάσει του άρθρου 5 του ν. 2986/ 2002, είναι:

- η ενίσχυση της αυτογνωσίας των εκπαιδευτικών ως προς την επιστημονική τους συγκρότηση, την παιδαγωγική τους κατάρτιση και τη διδακτική τους ευστοχία,
- ο σχηματισμός θεμελιωμένης εικόνας για την απόδοση στο έργο τους,
- η προσπάθεια βελτίωσης της προσφοράς τους στο μαθητή με την αξιοποίηση των διαπιστώσεων και οδηγιών των αξιολογητών,
- η επισήμανση των αδυναμιών τους στην προσφορά του διδακτικού τους έργου και η προσπάθεια εξάλειψής τους,
- η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών μέσω της αναγνώρισης του έργου τους και η παροχή κινήτρων σε όσους επιθυμούν να εξελιχθούν και να υπηρετήσουν σε θέσεις στελεχών της εκπαίδευσης, και
- η διαπίστωση των αναγκών επιμόρφωσής τους και ο προσδιορισμός του περιεχομένου της επιμόρφωσης αυτής.

Η αξιολόγηση στοχεύει κυρίως στη διασφάλιση της έγκαιρης και ισότιμης πρόσβασης στη μάθηση όλων των μαθητών, αμβλύνοντας τις κοινωνικές ανισότητες και συμβάλλοντας στον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης.

2.6 Βασικές προσεγγίσεις της αξιολόγησης

Στη διαχρονική εξέλιξη της εκπαιδευτικής διοίκησης τρεις είναι οι βασικές προσεγγίσεις ή Σχολές που έχουν επηρεάσει σημαντικά το σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων:

- η κλασική διοίκηση,
- η νεοκλασική διοίκηση, και
- η σύγχρονη διοίκηση.

Ωστόσο, η αξιολόγηση του έργου του εκπαιδευτικού παρουσιάζει αδυναμίες, αφού:

- η εκτίμηση για την απόδοση των εκπαιδευτικών είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων και δεν μπορεί να περιγραφεί από ένα βαθμό και μόνο,
- η βαθμολόγηση είναι υποκειμενική και σε μεγάλο βαθμό αναξιόπιστη,
- πολλές φορές η αξιολόγηση εστιάζεται στην προσωπικότητα του δασκάλου και όχι σ' αυτή καθαυτή την απόδοσή του, η οποία μπορεί να είναι άσχετη με τις προσωπικές αρετές και τις δυνατότητές του, και
- σε πολλές περιπτώσεις η αξιολόγηση οδηγεί σε τριβές μεταξύ κριτή και κρινόμενου, αφού ο τελευταίος δε δέχεται για τον εαυτό του ότι είναι π.χ. "μέτριος" δάσκαλος.

2.7 Ειδικές τεχνικές της αξιολόγησης

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε συνοπτικά τις ακόλουθες τεχνικές αξιολόγησης:

1. **Τεχνικές παρατήρησης.**
2. **Τεχνικές ατομικής συνέντευξης.**
3. **Προετοιμασία-οργάνωση.**
4. **Ομαδική συζήτηση.**
5. **Καταιγισμός ιδεών (brainstorming).**
6. **Τεχνικές μέτρησης και αποτύπωσης.**

2.8 Υλικά, μέσα και όργανα αξιολόγησης

Ως υλικά, μέσα και όργανα αξιολόγησης εννοούμε κάποια απτά εργαλεία, που χρησιμοποιεί ο αξιολογητής κατά τη διάρκεια υλοποίησης μιας τεχνικής. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο αποτελεί μέσο αξιολόγησης, αλλά η συνέντευξη είναι μια τεχνική κατά τη διάρκεια της οποίας μπορεί να συμπληρωθεί ένα ερωτηματολόγιο.

2.9 Προϋποθέσεις της αξιολόγησης

Μια σωστή αξιολόγηση προϋποθέτει:

- ✓ την ύπαρξη σχετικής αυτονομίας της σχολικής μονάδας και τη θεσμική της κατοχύρωση σε επίπεδο αποφάσεων, καθώς η έλλειψη σημαντικών αρμοδιοτήτων στερεί τη σχολική διεύθυνση από δημιουργικές πρωτοβουλίες,
- ✓ την ικανή διοίκηση που θα αξιοποιήσει κατάλληλα τους ανθρώπινους και υλικούς πόρους της σχολικής μονάδας,
- ✓ τη σχετική σταθερότητα σε εκπαιδευτικό προσωπικό,
- ✓ την ενεργητική συμμετοχή του συνόλου των εκπαιδευτικών του σχολείου,
- ✓ την κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού στην άσκηση της εσωτερικής αξιολόγησης,
- ✓ την παροχή κατάλληλης υποδομής με λειτουργικές αίθουσες διδασκαλίας, σύγχρονα εργαστήρια, εμπλουτισμένες βιβλιοθήκες και άνετους χώρους για τις σχολικές δραστηριότητες των μαθητών, και
- ✓ τη διαμόρφωση κριτηρίων και δεικτών αποτελεσματικότητας και ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου.

2.10 Η αξιολόγηση των έμψυχων συντελεστών της εκπαίδευσης

Είναι γενικά παραδεκτό ότι ο σημαντικότερος παράγοντας επιτυχίας της εκπαιδευτικής λειτουργίας είναι το ανθρώπινο δυναμικό που εμπλέκεται στην εκπαιδευτική διαδικασία και συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων της σχολικής μονάδας.

2.10.1 Ποιοι είναι οι έμψυχοι συντελεστές

Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης εργασίας θεωρείται σκόπιμη η ομαδοποίηση των έμψυχων συντελεστών στις εξής κατηγορίες:

Το προσωπικό της εκπαίδευσης

1. *εκπαιδευτικό-διδασκικό προσωπικό.*
2. *διοικητικό προσωπικό.*
3. *διευθυντικό προσωπικό.*

4. *εποπτικό προσωπικό.*
5. *συμβουλευτικό προσωπικό.*
6. *πολιτικό προσωπικό.*
7. *επικουρικό.*

Άλλοι έμψυχοι παράγοντες

Εκτός από το παραπάνω προσωπικό, υπάρχουν και άλλες ομάδες ατόμων, που εμπλέκονται με κάποιον επίσημο τρόπο στη λειτουργία της εκπαίδευσης χωρίς να ανήκουν σ' αυτήν, όπως:

1. *Οι σύλλογοι και γενικά οργανώσεις γονέων και κηδεμόνων.*
2. *Οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι.*
3. *Ατομα ή όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης.*
4. *Τα μαθητικά συμβούλια.*

2.10.2 Διαδικασία της εκπαιδευτικής αξιολόγησης

Για την ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατά προτεραιότητα των εκπαιδευτικών για μονιμοποίηση και υπηρεσιακή εξέλιξη των στελεχών της εκπαίδευσης κ.ά. ακολουθείται η διαδικασία που αναφέρεται στο άρθρο 5, παρ. 2 του ν. 2986/ 2002.

2.10.3 Ο ρόλος του διευθυντή στην αξιολόγηση του έργου του σχολείου: η ελληνική πραγματικότητα

Ποιος είναι ο ρόλος του διευθυντή στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου;

Στην καθημερινή πρακτική, παρατηρούμε ότι ο ρόλος του διευθυντή είναι περισσότερο συντονιστικός, καθώς ο νόμος δεν του παρέχει ουσιαστικές αρμοδιότητες που να του επιτρέπουν να δρα ελεύθερα και αυτόνομα. Ο διευθυντής δεν αξιολογεί ουσιαστικά το παρεχόμενο έργο του σχολείου καθώς οι εκθέσεις αξιολόγησης που γίνονται από τους εκπαιδευτικούς πραγματοποιούνται *τυπικά* καθώς ο διευθυντής απλά συνθέτει τις απόψεις των εκπαιδευτικών και τις παραθέτει στο σχολικό σύμβουλο.

Το έργο της σχολικής μονάδας αξιολογείται από το διευθυντή ή γίνεται συλλογική αποτίμηση; Διαπιστώνουμε ότι γίνεται συλλογική αποτίμηση, καθώς οι εκπαιδευτικοί καταρτίζουν την έκθεση αυτοαξιολόγησης και ο διευθυντής συνθέτει τις πληροφορίες και τις καταθέτει στον οικείο σχολικό σύμβουλο.

Πώς θα έπρεπε να οργανώνεται και να πραγματοποιείται η αξιολόγηση του έργου της σχολικής μονάδας; Αν δεχθούμε ότι σκοπός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν.2986/2002, είναι η βελτίωση και η ποιοτική αναβάθμιση όλων των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας και η συνεχής βελτίωση της παιδαγωγικής επικοινωνίας και σχέσης με τους μαθητές, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το ισχύον σύστημα αξιολόγησης δε συντελεί στη βελτίωση και ποιοτική αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Για να γίνει ουσιαστικός ο ρόλος του διευθυντή σχολείου στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, εκτιμούμε ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να καταθέτουν τον ετήσιο προγραμματισμό τους στην αρχή της σχολικής χρονιάς και ο διευθυντής, με τη σειρά του: α) να συνεκτιμά το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών για ανάληψη πρωτοβουλιών πέρα των διδακτικών τους καθηκόντων, β) να υπολογίζει τη συμπεριφορά των δασκάλων με τους μαθητές και τους γονείς, γ) να συνεκτιμά το επίπεδο της τάξης, δ) σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. ανά τρίμηνο) να καλεί σε συνεδρίαση τους εκπαιδευτικούς, ώστε να

ενημερώνεται για την επίτευξη των στόχων, που έθεσε ο κάθε δάσκαλος στην αρχή της σχολικής χρονιάς, και ε) κατά το μήνα Ιούνιο, να συντάσσει μια ουσιαστική έκθεση αξιολόγησης έχοντας συζητήσει με τους εκπαιδευτικούς και γνωρίζοντας τα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητες κάθε τάξης.

Για να γίνουν όλα αυτά κρίνεται αναγκαίο ο διευθυντής του σχολείου να έχει την ικανότητα: να λαμβάνει πρωτοβουλίες για την ανάληψη δημιουργικών δραστηριοτήτων, να εμπυχώνει και να παρακινεί τους υφισταμένους του δίνοντας ο ίδιος το παράδειγμα. Όλα αυτά βέβαια προϋποθέτουν: α) την αξιοκρατική επιλογή των διευθυντικών στελεχών της εκπαίδευσης και φυσικά τη σχετική επιμόρφωσή τους, και β) την ύπαρξη ενός αντικειμενικού, αξιόπιστου συστήματος αξιολόγησης πλήρως εναρμονισμένου με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής κοινωνίας.

2.10.4 Αξιολόγηση των μαθητών

2.10.4.1 Διεξαγωγή εξετάσεων

Οι εξετάσεις των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διακρίνονται σε τρεις βασικές κατηγορίες: στις κατατακτήριες, τις προαγωγικές και τις απολυτήριες.

Επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σημειώνουμε τα εξής:

Στο γυμνάσιο η αξιολόγηση του μαθητή κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους προκύπτει: τόσο από την καθημερινή προφορική εξέταση και την όλη συμμετοχή του στη μαθησιακή διαδικασία, τις ολιγόλεπτες γραπτές δοκιμασίες, τις ωριαίες υποχρεωτικές γραπτές δοκιμασίες και τις συνθετικές δημιουργικές εργασίες όσο και από τις ανακεφαλαιωτικές εξετάσεις του Ιουνίου (άρθρο 1 του προεδρικού διατάγματος 409/1994 (ΦΕΚ 226, τ.Α')).

Ακόμη, στο γυμνάσιο διεξάγονται (άρθρο 1 και 2 του προεδρικού διατάγματος 182/1984):

- Παραπεμπτικές εξετάσεις.
- Επαναληπτικές εξετάσεις.
- Κατατακτήριες εξετάσεις.

Σημειώνεται ότι οι εξετάσεις αυτές, δηλαδή οι παραπεμπτικές, επαναληπτικές και κατατακτήριες, διεξάγονται από εξεταστική επιτροπή που συγκροτείται και προεδρεύεται από το διευθυντή του σχολείου και αποτελείται από μέλη του διδακτικού προσωπικού του σχολείου των ειδικοτήτων των μαθημάτων στα οποία πρόκειται να εξετασθούν οι μαθητές.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι: (α) οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (άρθρο 1 του ν.2817/2000) εξετάζονται προφορικά ή γραπτά, κατά περίπτωση, ανάλογα με τις δυνατότητες τους και αξιολογούνται με βάση το ένα (1) από τα δύο (2) προβλεπόμενα είδη εξέτασης και (β) η διαδικασία για τις προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις μαθητών εσπεριών γενικών λυκείων είναι ίδια με εκείνη των ημερησίων γενικών λυκείων.

2.10.5 Συμπερασματική κατάληξη

Όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα, παρατηρούμε ότι απουσιάζει σε μεγάλο βαθμό η εμπειρία, η τεχνογνωσία και η κουλτούρα αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου με τρόπο συστηματικό, έγκυρο και αξιόπιστο. Η ανυπαρξία συστηματικής αξιολόγησης του παρεχόμενου έργου της σχολικής μονάδας έγκειται στο γεγονός ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι διευθυντές σχολικών μονάδων δεν αξιολογούν τα πεπραγμένα βάσει των

στόχων που τέθηκαν στην αρχή της σχολικής χρονιάς και ούτε ποιοι είναι οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν προκειμένου τα σχολεία τους να εξασφαλίσουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Αντίθετα καταφεύγουν στην απαρίθμηση στατιστικών στοιχείων (π.χ. αριθμός μαθητών κ.ά.) χωρίς να κάνουν κατανοητά αν αυτά που αναγράφουν στις εκθέσεις τους συντέλεσαν στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ανακεφαλαιωτικά, η σχολική διεύθυνση δε διαθέτει ουσιαστικές αρμοδιότητες στην άσκηση αξιολόγησης του παρεχόμενου έργου, ούτε έχει επιμορφωθεί για την άσκηση αυτού του σημαντικού ρόλου. Κατά συνέπεια, κρίνεται αναγκαία η αξιοκρατική επιλογή διευθυντών και η επιμόρφωσή τους σε θέματα σχετικά με το έργο τους, όπως οργάνωση και διοίκηση της σχολικής μονάδας και αξιολόγηση του παρεχόμενου έργου.

2.11 Η αξιολόγηση των μη έμψυχων συντελεστών της εκπαίδευσης

Μαζί με το κυρίως εκπαιδευτικό έργο αξιολογούνται σε όλα τα επίπεδα και οι υπόλοιποι συντελεστές της εκπαίδευσης με βάση τη συμβολή τους στην προσπάθεια βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου. Οι κυριότεροι μη έμψυχοι συντελεστές της εκπαίδευσης, είναι οι ακόλουθοι:

1. Οι δαπάνες
2. Οι σκοποί και οι στόχοι
3. Η υλικοτεχνική υποδομή
4. Τα προγράμματα σπουδών
5. Σχολικά βιβλία και υποστηρικτικό υλικό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το ενδιαφέρον για τα ξένα εκπαιδευτικά συστήματα υπήρξε πάντοτε έντονο. Στα συμπεράσματα της Λισσαβόνας (2000), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τόνισε ότι «κάθε πολίτης πρέπει να εξοπλιστεί με τις δεξιότητες που απαιτούνται για να ζήσει και να εργαστεί σε αυτήν τη νέα κοινωνία των πληροφοριών». Τόνισε επίσης, ότι «ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο πρέπει να καθορίζει τις νέες βασικές δεξιότητες που θα παρέχει η διά βίου μάθηση» (παρ.26.4). Επιπλέον αναφέρεται ότι «η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει επενδύσει περισσότερο στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες, να άρει τα εμπόδια και τα χάσματα δεξιοτήτων και να ενθαρρύνει την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού μέσα στις αναδυόμενες νέες ευρωπαϊκές αγορές εργασίας» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001, σ. 10).

3.5 Συγκριτική αποτίμηση Ελλάδος και χωρών της ΕΕ

Η σύγκριση της εκπαιδευτικής αξιολόγησης των παραπάνω χωρών, παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς μέσω της συγκριτικής αποτίμησης των χαρακτηριστικών των εκπαιδευτικών συστημάτων μπορούν να διαπιστωθούν όχι μόνο οι διαφορές τους αλλά και διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων που μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Από τη συγκριτική μελέτη της εκπαιδευτικής αξιολόγησης της Ιταλίας, Γερμανίας, Δανίας και Ελλάδας παρατηρούμε ότι υφίσταται συνεχής αξιολόγηση της προόδου του μαθητή κατά τη διάρκεια των σπουδών του.

Όσον αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση διαπιστώνουμε ότι στην Ελλάδα, τη Δανία και τη Γερμανία οι μαθητές προάγονται αυτομάτως από τη μια τάξη στην επόμενη, ενώ στην Ιταλία η επανάληψη μιας τάξης είναι η πρακτική που εφαρμόζεται (αιτιολογημένη και με βάσιμα επιχειρήματα).

Συγκεκριμένα στην Ιταλία, διαπιστώνουμε την ύπαρξη επιθεωρητών που εποπτεύουν την εκπαίδευση, οι οποίοι υπάγονται στον Υπουργό Παιδείας και συντάσσουν μια ετήσια έκθεση πεπραγμένων. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου οι μαθητές να προαχθούν από το γυμνάσιο στο λύκειο, υποβάλλονται σε γραπτές και προφορικές εξετάσεις και κατόπιν τους χορηγείται πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι φοιτητές δίνουν εξετάσεις ανά έτος, ενώ για την απόκτηση του πτυχίου τους είναι απαραίτητη και η διεξαγωγή διπλωματικής εργασίας.

Όσον αφορά τη Γερμανία, η προσχολική εκπαίδευση είναι ευθύνη των Υπουργείων Κοινωνικών Υπηρεσιών και δεν παρέχεται δωρεάν. Αντίθετα, η υποχρεωτική και ανώτερη εκπαίδευση είναι δωρεάν για τους φοιτητές. Επιπλέον, η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι ευθύνη του κράτους. Οι μαθητές αξιολογούνται σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης αλλά δεν τους χορηγείται κάποιο επίσημο απολυτήριο. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η απόδοση των φοιτητών αξιολογείται σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους.

Συνοπτικά στη Δανία, την εποπτεία ασκούν οι δημοτικές αρχές, ενώ το κράτος διαθέτει ένα όργανο συμβούλων μαθημάτων. Στην υποχρεωτική εκπαίδευση οι μαθητές περνούν τις τάξεις αυτόματα και όταν ολοκληρώσουν με επιτυχία τις σπουδές τους αποκτούν απολυτήριο. Για την ολοκλήρωση της μετα-υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι μαθητές δίνουν εξετάσεις σε όλα τα μαθήματα. Στη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευσης (HF) οι μαθητές υποβάλλονται σε γραπτές και προφορικές εξετάσεις και λαμβάνουν πιστοποιητικό ολοκλήρωσης των σπουδών τους. Τέλος, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι φοιτητές αξιολογούνται βάση εξετάσεων.

Συμπερασματικά, η κεντρική εξουσία οφείλει να δει το ρόλο της παιδείας ως αναπτυξιακή επένδυση (ανθρώπινη, κοινωνική και οικονομική) και να αναλάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι της και να βελτιωθεί η ποιότητα του παρεχόμενου έργου της.